

Distanstudier

Distanstudier under undantagsförhållanden

Henrik Järveläinen

Examensarbete för högre (YH)-examen

Utbildningen teknologibaserat ledarskap

Vasa 2021

EXAMENSARBETE

Författare: Henrik Järveläinen

Utbildning och ort: Ingenjör (högre YH), Vasa

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Teknologibaserat ledarskap

Handledare: Roger Nylund

Titel: Distanstudier under undantagsförhållanden

Datum 11.11.2021 Sidantal 27

Bilagor -

Abstrakt

Syftet med denna studie var att kartlägga hur bra distansstudierna fungerat och utvecklats åren 2020 och 2021. På basen av resultaten är det möjligt att analysera och dra preliminära slutsatser gällande vilka kompetenser distansstudierna har krävt och kommer att kräva speciellt av studerande. En del av dessa kompetenser som behövs vid distansstudier kunde också vara viktiga då man övergår från studietiden in i arbetslivet.

Arbetet gjordes som en kvalitativ studie där det först gjordes en litteraturstudie vilket utgjorde basen för intervjuerna. Intervjufrågorna behandlade hur distansstudierna fungerat under pandemin, vilka faktorer som kunde få distansstudierna att fungera bättre, vilka kompetenser distansstudier kräver och hur dessa kompetenser kunde vara till nytta i arbetslivet.

Fallstudien utfördes i form av intervjuer på en högskola där målgruppen var studerande som upplevt närstudier innan pandemin, distansstudier under pandemin och nu får återgå till närstudier. Även om studerande upplevt att studierna på distans fortlöpt sämre än närstudier anser de ändå att de åtgärder som gjorts varit bra med tanke på omständigheterna.

Fastän det framkom vissa förbättringsförslag angående undervisningen var vikten väldigt mycket på hur enskilda studerande kunde främja sina studier under distansstudier. Den största orsaken till att distansstudier inte fungerat bra och som också var den viktigaste färdigheten hos studerande för att lyckas med distansstudier var självdisciplin eller bristen på den.

Språk: Svenska

Nyckelord: Distanstudier, Coronapandemin

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Henrik Järveläinen

Koulutus ja paikkakunta: Insinööri (ylempi AMK), Vaasa

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Teknologiaperusteinen johtaminen

Ohjaaja(t): Roger Nylund

Nimike: Etäopinnot poikkeusoloissa

Päivämäärä 11.11.2021 Sivumäärä 27

Liitteet -

Tiivistelmä

Tämän työn tavoitteena oli kartoittaa etäopintojen sujuvuutta ja kehitystä vuosina 2020 ja 2021. Tulosten perusteella on mahdollista analysoida ja tehdä alustavia johtopäätöksiä etäopintojen vaadituista ja tulevaisuudessa vaadittavista valmiuksista erityisesti opiskelijoista. Osa näistä etäopinnoissa vaadittavista valmiuksista voisi olla hyödyksi siirryttäessä opinnoista työelämään.

Työ tehtiin laadullisena tutkimuksena, jossa alussa tehty kirjallisuuskatsaus toimi pohjana haastatteluille. Haastattelukysymykset käsittelivät etäopintojen sujumista pandemian aikana, etäopintojen sujumista parantavia tekijöitä, etätyön vaativia valmiuksia ja miten nämä valmiudet voisivat olla hyödyksi työelämässä.

Tapaustutkimus tehtiin haastatteluina korkeakoulussa, jossa kohderyhmänä oli pandemiaa edeltävää lähiopetusta kokeneita, pandemian aikana etäopetusta kokeneita ja nyt lähiopetukseen palanneita opiskelijoita. Vaikka opiskelijat kokivat, että opinnot etänä sujuivat lähiopetusta heikoimmin, heidän mielestään opetuksessa tehdyt toimenpiteet olivat tilanteeseen nähden hyviä.

Vaikka joitain opetukseen liittyviä parannusehdotuksia tuli esiin, painoarvo oli hyvinkin paljon siinä, mitä yksittäinen opiskelija voi opintojensa eteen tehdä etänä opiskeltaessa. Suurin syy etäopintojen sujumattomuuteen, joka myös nousi esiin suurimpana opiskelijoiden valmiutena etäopintojen onnistumiseen, oli itsekuri tai sen puuttuminen.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: Etäopinnot, koronapandemia

BACHELOR'S THESIS

Author: Henrik Järveläinen

Degree Programme: M.Eng., Vaasa

Specialization: Technology-based leadership

Supervisor(s): Roger Nylund

Title: Remote Studies During the Pandemic

Date 11.11.2021 Number of pages 27

Appendices -

Abstract

The main purpose of this study was to map how well the remote studies worked and evolved during 2020 to 2021. Based on the results it is possible to analyze and draw preliminary conclusions regarding the competencies remote studies required and will require from students. Some of the competencies needed in remote studies could be valuable going from studies to working life.

The work was conducted as a qualitative study where the initial literature review formed a basis for the interviews. The interview questions dealt with how remote studying worked during the pandemic, what factors could make remote studying work better, what skills remote studying requires and how these skills could be useful in working life.

The case study was carried out in the form of interviews at a university where the target group was students who had experienced face-to-face studies before the pandemic, remote studies during the pandemic and now have returned to face-to-face studies. Even though students have experienced that distance learning has been more difficult than face-to-face studies, they still believe that the measures taken have been good given the circumstances.

Although there were some suggestions for improvement regarding teaching, the emphasis was very much on how individual students could promote their studies during remote learning. The biggest reason why distance learning did not work well, and which was also the most important competence of students to succeed in distance learning was self-discipline or lack of it.

Language: Swedish

Key words: Remote studies, corona pandemic

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Bakgrund	2
1.2	Studiens syfte.....	3
2	Teori.....	4
2.1	Ledarskap.....	6
2.1.1	Självledarskap.....	10
2.2	Inlärningsgemenskap	11
2.2.1	Kognitiv närvaro.....	12
2.2.2	Social närvaro.....	13
2.2.3	Undervisningsnärvaro	13
3	Problem	14
3.1	Datainsamling och målgrupp.....	15
3.2	Frågeställning	17
4	Resultat.....	18
5	Diskussion	21
6	Slutsatser.....	24
7	Litteratur	26

1 Inledning

Pandemin som orsakades av coronaviruset påverkade hela världen förra året då hela privat- och arbetslivet ställdes om. Många länder var helt stängda i många veckor och i flera länder rådde också olika former av utgångsförbud. Plötsligt var en stor del av befolkningen i världen på distansarbete och också skolorna på många håll i distansundervisning. Allt detta utan att man haft någon tid att förbereda sig. Också i Finland började företag övergå till distansarbete senast då regeringens begränsningar trädde i kraft. På arbetsplatserna gjorde man sitt yttersta för att minska smittspridningen bland de medarbetare som inte kunde övergå till distansarbete. (Blomqvist, 2020) (Ruohomäki, 2020)

Enligt en enkät av europeiska fonden för förbättring av levnads- och arbetsvillkor var Finland det snabbaste landet att övergå till distansarbete och största delen (60%) av finländarna övergick till att jobba hemifrån (Eurofound, 2020). På våren gjorde universiteten i samarbete en enkät om distansarbetets effekter på finländarnas arbete. Enligt enkäten hade distansarbetet inte påverkat arbetet i sig eller gjort det problematiskt men allt det andra, exempelvis uteblivna fysiska och sociala kontakter och rutiner, förde med sig problem. Också distraktioner i egen hemmiljö orsakade problem då en del också vid sidan av sitt arbete bar delvis ansvar för exempelvis egna barnens skolgång. (Pantsu, 2020) (Yli-Perttula, 2020)

Största utmaningen visade sig vara ledandet av distansarbetet. Det kräver helt nya sorts färdigheter att lyckas med personalledningen på distans och det är lätt att tänka att man kunde få mera ut av medarbetarna om man kunde vara på plats. Invanda mönster och tillvägagångssätt lämpar sig inte mera så att hitta ett sätt att organisera arbetet effektivt blir tidvis väldigt krävande. Över lag kräver distansledarskap mera av förmännen än traditionellt ledarskap. Att leda på distans kommer inte att försvinna och förmågan att leda på distans kommer att bli allt viktigare och man kunde se distansledarskap som en slags kärnkunskap som förmän i dagens läge borde inneha. Då ledarskapet fungerar bra på distans finns det förutsättningar att inkludera också medarbetare som är stationerade i andra länder i arbetsgemenskapen. (Heikkilä, 2020)

1.1 Bakgrund

Undantagstillståndet som rådde i Europa och världen påverkade inte endast distansarbetet utan också företagens och den vägen privatpersoners ekonomiska situation över lag. Radikala förändringar och stängningar av landsgränser påverkade företagens ekonomi mycket. Enligt undersökning levde många i osäkerhet angående egen arbetsplats och näringsgren (Eurofound, 2020). Många företag fick stora ekonomiska förluster vilket ledde till stora uppsägningar också i Finland. (Yli-Perttula, 2020) Även om staten gav ut stora understödspaket till företagen var företagen ändå tvungna att säga upp folk. (Honkatukia, 2020)

Distansarbete är alltså mera aktuellt än någonsin och i många företag finns olika inställningar mot distansarbete. En del ser distansarbete som en god och välkommen lösning medan andra motsätter sig det och ifrågasätter dess effektivitet. Också distansledarskap ses dels som något positivt dels negativt både bland medarbetare och förmän. Distansarbete kan inte ses som ett ändamål utan ska ses som ett effektivt medel hur man i vissa situationer eller trots vissa begränsningar når önskat resultat. Eftersom distansarbete kommer att bli allt vanligare borde man satsa på distansledarskap och även om man kan säga att ledarskapet redan fungerar bra på distans kunde det ändå vara relevant att förnya det sätt man ser på ledarskap i och med att miljön runt ledarskapet förändrats. (Heikkilä, 2020) (Franck, 2020)

Detta har också haft en enorm effekt på alla nivåer av utbildning. Alla funktioner i studerandevärlden har genomgått förändringar och utvecklas i en kontinuerligt osäker miljö, från utbildning och forskning till rörlighet och studenttjänster samt anställbarhet och samhällelig påverkan. Pandemin har gett utbildningen ett tryck inte bara in i den digitala världen, men också ett uttryckt samhällsbehov att fokusera på hållbarhet och komplexa sociala frågor, såsom finans- och hälsokriser, växande inkomstskillnad och klimatförändring, både inom utbildning och forskning. (Slotte & Wikström-Grotell, 2020)

Den pågående globala koronapandemin har lagt till nya aspekter även i debatten om FN:s hållbara utvecklingsmål för utbildning. Utvärdering av konsekvenserna för koronakrisen har visat att de mest utsatta unga människor lider mest (FN, 2020). Målet som syftar till att säkerställa lika tillgång för alla till utbildning av hög kvalitet till 2030 (UNESCO, 2015) blir allt viktigare. Det sociala ansvaret för utbildningen att ta itu med andra problem

relaterade till fattigdom, hälsa och välbefinnande, jämställdhetsstyrning, anständigt arbete och ekonomisk tillväxt, ansvarsfull konsumtion och produktion, klimatförändringar och fred, rättvisa och starka institutioner framträder ännu tydligare än tidigare. (Slotte & Wikström-Grotell, 2020)

Våren 2020 tvingade läroinstitutioner på alla nivåer att stänga campus och både studerande och lärare måste anpassa sig till att studera och arbeta på distans. Slutet på vårterminen var en tid av exceptionella omständigheter för alla. Därför kan man också tänka sig att erfarenheterna från både studerande och anställda är exceptionella och att samla in information från dessa erfarenheter kunde vara av värde. Dessutom kunde samlat material från denna tid också kunna vara en tillgång om man senare skulle finna sig i en motsvarande situation och kunna fungera som en mätare för olika högskolors och universitets förmåga att anpassa sig till oförutsedda situationer. Därför kunde man tänka sig att samla in material medan den ännu är i färskt minne. (Ståhl & Levälähti, 2020)

1.2 Studiens syfte

Syftet med denna studie är att kartlägga hur bra distansstudierna har gått speciellt då undervisningen snabbt övergick till distansundervisning men också hur det har utvecklats på senare hälften av år 2020 och våren 2021. På basen av resultaten gällande vad som gått bra och mindre bra under pandemin, kan man sedan kartlägga och dra preliminära slutsatser gällande vilka kompetenser distansstudierna har krävt och kommer att kräva speciellt av studerande. En del av dessa kompetenser man behöver vid distansstudier kunde också vara viktiga då man övergår från studietiden in i arbetslivet.

Arbetet kommer att göras som en kvalitativ studie där det först görs en litteraturstudie vilket utgör basen för intervjuerna. Intervjufrågorna kommer att behandla hur distansstudierna fungerat under pandemin, vilka faktorer som kunde få distansstudierna att fungera bättre, vilka kompetenser distansstudier kräver och hur dessa kompetenser kunde vara till nytta i arbetslivet.

2 Teori

Våren 2020 kommer att kommas ihåg av oss alla, även om det är av olika skäl och på olika sätt. Pandemin innebar att många var tvungna att förändra arbetssätt, fick störda rutiner och kände förlust av ekonomisk säkerhet. I Finland stängdes samhället i praktiken i och med beslutet i riksdagen den 17 mars 2020. Allt som på något sätt kunde utföras på distans utfördes på distans. Bland dessa fanns också skolor och universitet. (Forss & Hyde-Clark, 2020)

För att förstå sammanhanget där lärare plötsligt befann sig i kunde man se på senaste decenniets tekniska utveckling. I slutet av 1990-talet eller början av 2000-talet började högre utbildningsinstitutioner använda olika nätbaserade inlärningsmiljöer och det blev snart uppenbart att kommunikationsmiljön började förändras. Under de första decennierna av detta århundrade och fortfarande fram till pandemin var klassundervisningen dominerande och digitala plattformar var ofta bara en distributionskanal för elektroniskt material. (Ståhl & Levälähti, 2020)

Under dessa årtionden kom olika kommunikationsverktyg in och ut ur scenen. Detsamma gäller verktyg för samarbete och delning som så småningom slogs samman eller utvidgades för att erbjuda både kommunikation, samarbete och delning. Smarttelefoner introducerades 2007 men i Finland kan 2010 ses som en milstolpe när smarttelefoner blev tillgängliga för den breda publiken. Enligt statistikcentralen fördubblades antalet smarttelefonägare under 2010–2011, vilket påskyndades av prisvärda 3G/4G-abonnemang inklusive mobildata. År 2018 hade 99% av befolkningsgruppen 16–24 år tillgång till en personlig smarttelefon. Det är inte en överdrift att säga att den snabba ökningen av smarttelefoner och deras applikationer har ökat användningen av internetbaserade tjänster exponentiellt och också revolutionerat kommunikationsklimat och -praxis. (Ståhl & Levälähti, 2020)

Utbudet av smarttelefoner och applikationer har förändrats väldigt fort i och med kontinuerliga företagsköp och sammanslagningar och dessutom uppdateringar och produktreleaser. På denna ständigt förändrande marknad har det varit utmanande för utbildningsinstitutioner att fatta välgrundade beslut om vilka produkter och tjänster kunde vara mest lämpade också ur lärarperspektiv. Till största del har tekniskutveckling

drivits av kommersiella aktörer och därmed har utgångspunkten varit teknokratisk och målet har varit att utveckla produkter som säljer. Dessa har inte utvecklats för att främja pedagogik och inläring. (Ståhl & Levälähti, 2020)

Intressant nog sker denna typ av förändring vanligtvis med ett tidsspann på 1–2 år innan all personal är med och har genomfört förändringen (Kotter, 2012). I detta fall, och särskilt med hänvisning till digitaliseringen av utbildningen, handlade det om två dagar för att förbereda hela universitetet för att stänga sina dörrar och stoppa alla aktiviteter på plats i skolan. Under en period av sex månader hade personalen vid många universitet flyttat från närvarostudier till distansstudier och vidare till hybridformer, och samtidigt lyckats hålla alla studerande motiverade och utbildningskrav och standarder intakta. (Forss & Hyde-Clark, 2020)

Hybridmodell för utbildning innebär att alla studerande inte är på campus samtidigt och inte heller all personal. I praktiken innebär det att varje föreläsning hålls med minst hälften av deltagarna som deltar på distans och resten sitter i klassen med tomma platser mellan sig. Detta betyder också personalmöten med vissa som deltar på distans medan andra träffas fysiskt. Kapaciteten för mängden som kan träffas fysiskt dikteras ofta av antalet stolar i rummet. Ett sätt att hålla rätt socialt avstånd är att bara fylla var tredje plats. I vissa situationer har det hänt sig att studerande varit på campus men ändå tvingats ta del av undervisningen på distans eftersom det inte fanns plats eftersom platser inte reserverats i förväg. Detta väcker frågan om inte hybrid närvaro också kunde bidra till mer frustration om man är där men lämnas utanför. (Forss & Hyde-Clark, 2020)

Som ett resultat av ökade friheten i och med distansstudier blir studerande mera självständiga och därmed behöver de kunna mera leda sig själva men samtidigt är det också viktigt att komma ifrån att vara övereffektiv. Hjärnforskning har visat att ingen kan prestera med full effektivitet hela tiden. Djupt tänkande och problemlösning kräver att man ibland är mindre effektiv och har tid att tänka efter till och med i den grad att man får tråkigt. Det är då man har tid att stanna upp som man kommer åt att lösa verkliga problem. Om diskussionen enbart kretsar kring prestationer och effektivitet löper man risk att studerande blir utmattade. Det är alltså viktigt att också framhålla välmående och lära ut att dra egna gränser men ändå se till att arbetet blir gjort. (Vilkman, Etäjohtaminen, 2019)

2.1 Ledarskap

Ledarskapet är alltså mycket viktigt. Även om varje studerande leder sig själv och tar hand om sig själv är det också viktigt att läraren tar sitt ansvar på distans. Distansledarskap är ledande av distansstudier och det är en stor del av moderna ledarskapsuppfattningar och ses som en av framtidens grundläggande ledarfärdigheter. Distansläraren ser sina studerande i värsta fall ansikte mot ansikte endast ett fåtal gånger i månaden och därför kräver det nya policyer för att passa in i nya omständigheterna. För läraren att få ett hum om studiernas gång, vilka svårigheter studerande går igenom eller om studerandes studiemotivation är väldigt svårt. Även om läraren inte ser sina studerande försvinner inte lärarens ansvar. Därför måste målen och tillvägagångssätten vara väldigt klara och inläringen få det stöd som behövs. (Vilkman, Etäjohtaminen: Tulosta joustavalla työllä, 2016)

Då det talas om ledarskap talas det ofta om att leda dagens verksamhet. I ordets bredare kontext kan man också inkludera ledandet av människor separat och göra ett fyrfält som i tabellen nedan där ena axeln handlar om att leda idag och leda för framtiden medan andra axeln handlar om att leda verksamhet och att leda människor. (Bruzelius & Skärvad, 2012)

Tabell 1: Ledningsarbetets dimensioner (Bruzelius & Skärvad, 2012)

Ledningsarbetets dimensioner	Leda dagens verksamhet	Utveckla och förnya verksamheten
Leda verksamhet	Utnyttja resurser och positioner så effektivt som möjligt för att nå uppställda mål: budget, planer, organisation, styrning.	Söka och förbereda för nya positioner samt utveckla kritiska resurser, för att göra det möjligt att realisera organisationens långsiktiga ambitioner: vision, strategi.
Leda människor	Inspirera och motivera medarbetare att utnyttja sin prestationsförmåga och uppnå uppställda mål.	Få medarbetare att driva, acceptera och engagera sig i förändringar samt utbilda och rekrytera medarbetare för att säkerställa tillgång till nödvändig kompetens.

Detta gäller inte minst också för ledandet av distansstudier. För läraren är det viktigt att inte fokusera enbart på innehållet utan också se studerandes situation på distans. Tyngden kan inte heller ligga på att studeranden ska lära sig ämnet för dagen utan läraren bör alltid

ha ett längre perspektiv så att man ser utvecklingen och utbildningen som en helhet. Genom denna frågeställning kommer man också in på frågan om vad som är lärarens uppgift kontra elevens ansvar och om lärare överhuvudtaget ser sig själv som ledare eller borde göra det.

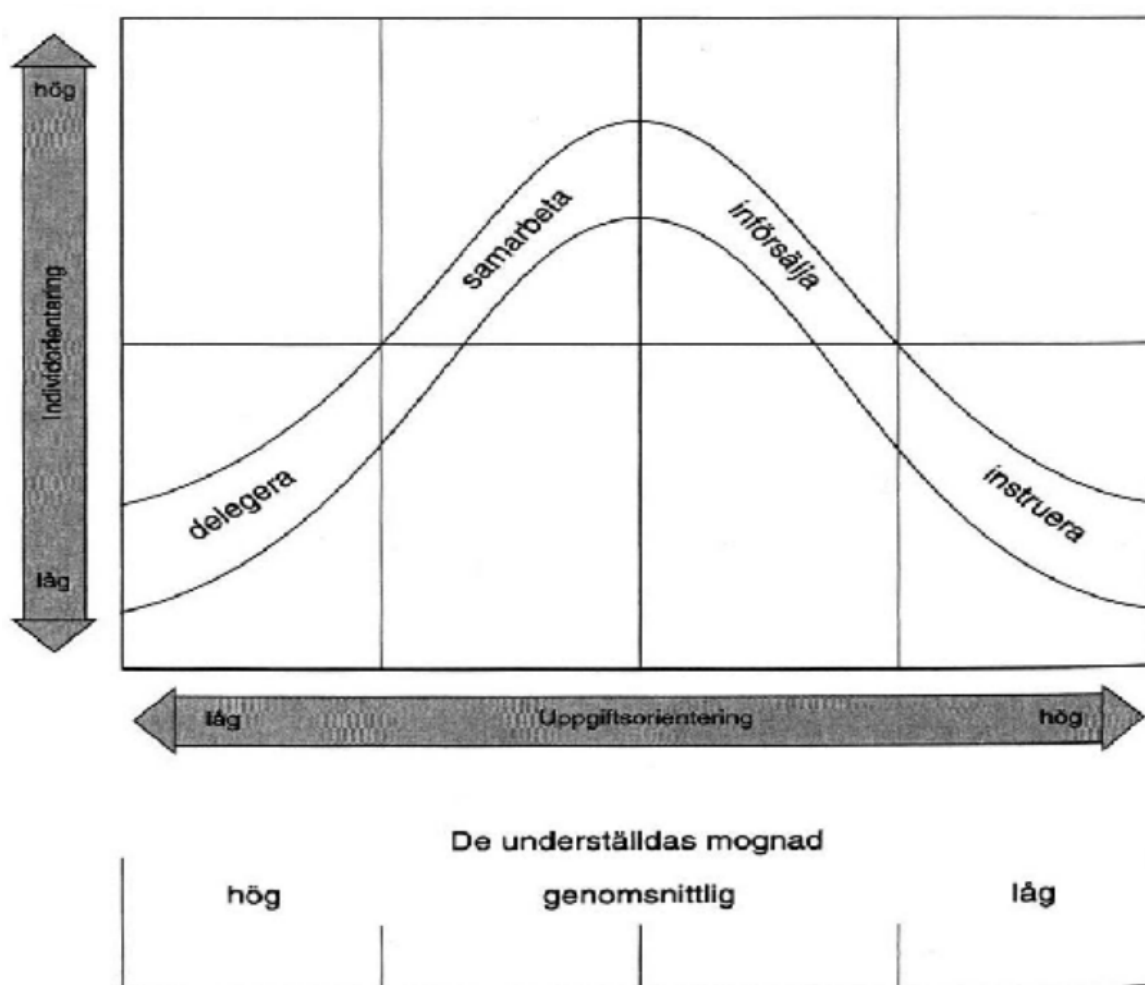
Å ena sidan är lärarens resurser begränsade och tiden disponeras så att den ska räcka till för utbildningsbehovet och för bedömningen men få lärare har utsatt arbetstid för att leda studerande också under normala arbetsförhållanden. Nu under pandemin har många lärare varit mera belastade än vanligt vilket har gjort tidsuppdelningen ännu svårare vilket också kan ha lett till att lärare inte tar på sig den ledaruppgiften.

Eftersom det är svårt att komma fram till vad som är det bästa ledarskapsättet finns det många teorier som betonar att ledarskapet måste anpassas till rådande situationer, s.k. situationsanpassat ledarskap. Situationsanpassat eller situationsbaserat ledarskap går ut på att anpassa ledarskapet enligt ledarens eller lärarens och medarbetarnas eller studerandes kompetens och enligt det sammanhang och den omgivning där ledarskapet utövas. (Bruzelius & Skärvad, 2012)

Enligt detta sätt kan en kontrollorienterad ledare ha nära till att utöva chefsorienterat ledarskap medan en mindre kontrollorienterad ledare kan vilja utöva medarbetarorienterat ledarskap. Chefsorienterat ledarskapet går ut på att ledaren gör besluten och kungör dem för medarbetarna medan medarbetarorienterat ledarskap mera tillåter medarbetarna att fatta egna beslut inom förutbestämda ramar. För att medarbetarorienterat ledarskap ska kunna fungera krävs det god kompetens och rätt motivation av medarbetarna. (Bruzelius & Skärvad, 2012) (Buchanan & Huczynski, 1985)

På samma sätt kan en chefsorienterad lärare vilja stå mera i centrum för undervisningen och mest tala själv medan en mera medarbetarorienterad eller studerandeorienterad lärare mera vill låta studerande stå i centrum där läraren har möjlighet att få ut mera av vad studerande kan och vill lära sig och där studerande också lättare kan lära sig av varandra. Detta kräver i så fall att läraren också är beredd att låta studerande i någon mån styra undervisningen och läraren kan inte ha så strama ramar för upplägget. Också krävs det mera av en lärare att kunna lyssna på studerande och trots att ge mycket frihet till studerande ändå styra undervisningen så att den gynnar utbildnings- och läromålen.

En använd modell för att välja rätt ledarskap i en situation är att basera ledarskapet på medarbetarens mognad. Den så kallade situationsbaserade ledarskapsmodellen eller situationsteorin om ledarskap (situational leadership) bygger på att ledaren bedömer medarbetarens mognad och anpassar sin stil efter det. Då medarbetaren ännu är omogen är det viktigt att ledaren använder hög uppgiftsorientering och låg individorientering, så kallad instrueringsfas. Då medarbetaren är mera mogen kan man leda genom att informera vilket betyder att öka individorientering och minska på uppgiftsorientering. (Alvesson;Blom;& Sveningsson, 2017) (Bruzelius & Skärvad, 2012) (Hersey & Blanchard, 1982)

Figur 1: Situationsanpassat ledarskap (Hersey & Blanchard, 1982) (Bruzelius & Skärvad, 2012)

Då medarbetaren blivit ännu mera mogen finns det möjligheter att minska uppgiftsorienteringen ytterligare och använda mera samarbete där ledaren och medarbetaren tillsammans löser problem och fattar beslut. Då medarbetarens blir ännu mera mogen kan man så småningom minska uppgiftsorienteringen ytterligare och också minska individorientering med en mera delegerande ledarskapsstil. Idén bakom teorin är

att då medarbetarna blir mera mogna kan ledarskapsstilen utvecklas från mera beordrande till mera delegerande enligt figuren ovan. Då medarbetarnas prestation blir bättre kan de jobba mera självständigt men ledaren kan också gå bakåt i stadierna om prestationerna av någon orsak skall försämrans. (Alvesson;Blom;& Sveningsson, 2017) (Bruzelius & Skärvad, 2012) (Buchanan & Huczynski, 1985) (Hersey & Blanchard, 1982)

Denna modell kan också tillämpas på undervisningen och speciellt då man undervisar på distans. Det är bra för en lärare att känna sina egna elever och veta vad de vid olika tidpunkter behöver mest så de kan anpassa handledningen enligt studerandes behov. Då studeranden just har börjat och är obekanta med såväl personerna som också studierna är det bra att använda hög uppgiftsorientering och låg individorientering i intrueringsfasen. Då studeranden har kommit mera in i studierna finns det orsak att öka individorienteringen och minska på uppgiftsorientering för att skapa goda förutsättningar för framtida inläring.

Vidare då studierna har framskridit kanske man märker att läraren och studeranden har mera utbyte av att lära sig tillsammans då man ytterligare minskat uppgiftsorienteringen och senare också minska på personorienteringen då man märker att studerande i själva verket lär sig ganska bra på egen hand. Naturligtvis är det i detta skede otroligt viktigt att fortsätta hålla kontakt så att man kan följa upp studiernas gång och vid behov om studierna eller inläringen stagnerat ännu gå tillbaka till att öka individorienteringen. Läraren kan inte avsäga sitt ansvar över inläringen.

Problemet med denna modell tillämpat på undervisningen är att lärare inte i många fall känner sina studerande speciellt väl. En lärare kan se sig först och främst som en förmedlare av kunskap och kan nog tycka att bedömningen av studerande är viktigt till någon mån, t.ex. till att bedöma om studerande har uppnått studiemålen, men att bedömningen skulle ta sig i uttryck som ledarskap eventuellt är mera avlägset. I så fall kan man ju också fråga sig i vilken mån den primära uppgiften att förmedla kunskap lyckas om en lärare inte är villig att fortlöpande bedöma olika studerandes framsteg i undervisningen och kontinuerligt anpassa ledarskapet eller undervisningen enligt studerandes förmåga och utveckling.

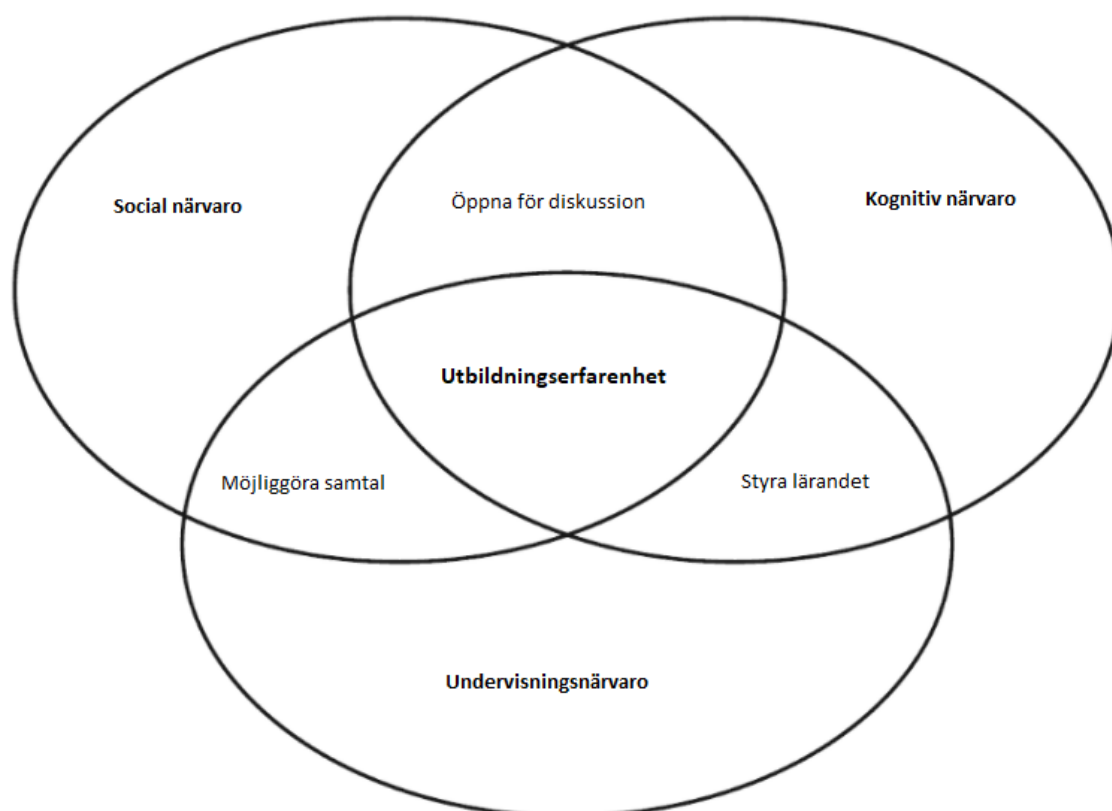
2.1.1 Självledarskap

Även om läraren bär något ansvar ligger inläringen ändå främst i studerandes händer. En viktig del i att komma vidare med studierna, att komma ut i arbetslivet och att ständigt utvecklas är också att kunna leda sig själv. Självledarskap handlar om att ta ansvar om det egna görandet men också om att reflektera över vem man själv är och hurdan man är som person. En bra fråga man kan ställa sig själv är: Vad vill jag med mina studier? Då man börjar reflektera över den frågan kommer man in på frågor som: Vem är jag? Var hör jag hemma? Vad kan jag bidra med? (Bruzelius & Skärvad, 2012)

Dessa samma färdigheter som är i nyckelroll för att klara sig i studielivet och speciellt under distansstudier är också essentiella i framtiden i arbetslivet. Framtidens utmaningar som också kan innefatta att senare inneha en ledarposition medför att man måste tänka igenom och utveckla sitt ledarskap. Om en ledare inte kan leda sig själv är förutsättningarna för att leda andra dåliga. (Bruzelius & Skärvad, 2012)

2.2 Inlärningsgemenskap

En av lärarens främsta uppgifter är att förbereda en miljö där eleverna kan lära sig och utvecklas. Lärarna bestämmer utbildningsmålen, förbereder material och skapar förutsättningar för inläring. I distansundervisning där det förberedande arbetet är ännu viktigare kan nedanstående inlärningsgemenskapsmodell vara till nytta då man planerar, genomför och bedömer en distansundervisning. Inlärningsgemenskapsmodellen redogör för de element som behövs för att engagera målgruppen till kritiskt tänkande, rationell bedömning och förståelse. God samverkan mellan de tre närvaroelement enligt figuren nedan kan åstadkomma den mest optimala utbildningserfarenhet. Genom dessa element kan lärare ge en god upplevelse av lärandet också på distans. (Garrison;Anderson;&Archer, 1999) (Vaughan;Cleveland-Innes;& Garrison, 2013) (Ståhl & Levälähti, 2020)

Figur 2: Inlärningsgemenskap (Vaughan;Cleveland-Innes;& Garrison, 2013) (Ståhl & Levälähti, 2020)

Elementen som närmare presenteras i tabellen nedan beror på och påverkar varandra. Till exempel skapar en god undervisningssituation möjligheten till social närvaro. Genom undervisningsnärvaro bestäms inlärningsmål och innehåll vilket leder till aktiviteter som styr kognitiva inläringen. Undervisningssituationen ger stöd för den diskussion som äger rum mellan social och kognitiv närvaro. (Ståhl & Levälähti, 2020)

Tabell 2: Närvaroelement (Vaughan;Cleveland-Innes;& Garrison, 2013) (Ståhl & Levälähti, 2020)

Element	Kategorier	Indikatorer
Social närvaro	Personlig/emotionell	Självprojektion/visa känslor
	Öppen kommunikation	Inlärningsklimat/ofarligt visa känslor
	Gruppsammanhållning	Gruppidentitet/samarbete
Kognitiv närvaro	Utlösande händelse	Känsla av förbryllande
	Utforskning	Informationsutbyte
	Integration	Sammankopplar idéer
	Upptäckt	Tar i bruk nya idéer
Undervisnings-närvaro	Upplägg & organisation	Ställa in läroplan och metoder
	Möjliggör diskurs	Forma konstruktiv diskussion
	Direkta instruktioner	Fokus på lösningar

2.2.1 Kognitiv närvaro

Kognitiv närvaro är inget mera än en typisk klassrumssituation till exempel inom högre utbildning där eleverna har möjligheten att ta in undervisning, reflektera och diskutera öppet i klassen eller i mindre grupper. Undervisningen får en bra början med en intressant händelse eller information som kan vara aktuell eller tangera något man diskuterat tidigare i gruppen där ämnet dessutom är tillgängligt och inom studerandes konceptuella förståelse. Detta kan vara en inledande fråga eller ett studiefall som väcker intresset där också studerande reflekterar och utmanar varandra. (Garrison;Anderson;& Archer, 1999) (Ståhl & Levälähti, 2020)

En utlösande händelse leder till intresse, utforskning och upptäckt vilket är själva målet med undervisningssituationen. Undervisningssituationen leder i sin tur till ett samspel med den personliga aha-upplevelsen och diskussionen med kamraterna vilket leder till nya tankebanor och perspektiv. Detta kunde sägas vara målet för alla undervisningssituationer. (Garrison;Anderson;& Archer, 1999) (Ståhl & Levälähti, 2020)

2.2.2 Social närvaro

Social närvaro betecknar i sin tur deltagarnas förmåga att engagera sig socialt och känslomässigt utan kulisser eller som en känsla av grupptillhörighet och gemensamt engagemang för en uppgift. Det handlar om att skapa förutsättningar för öppen kommunikation, känslomässigt engagemang och gruppsammanhållning. Social närvaro handlar dock inte bara om relationen personer emellan utan också om att förstå syftet med den sociala närvaron i att främja inlärningsmålen. (Garrison;Anderson;& Archer, 1999) (Vaughan;Cleveland-Innes;& Garrison, 2013) (Ståhl & Levälähti, 2020)

Betydelsen av social närvaro varierar naturligtvis beroende på inlärningsmål. När det handlar bara om informationsutbyte kan den sociala närvaron vara mindre viktig men då man vill fördjupa kognitiva närvaron för att förstå komplexa helheter ökar sociala närvarons betydelse. I distansstudier har sociala närvaron en stor inverkan på både inlärningsresultat och elevers tillfredsställelse. (Garrison;Anderson;& Archer, 1999) (Vaughan;Cleveland-Innes;& Garrison, 2013) (Ståhl & Levälähti, 2020)

2.2.3 Undervisningsnärvaro

Interaktion i sig är inte tillräcklig utan riktning och riktlinjer. Undervisningsnärvaro definieras som idén, möjliggörande och riktningen av kognitiva och sociala processer i syfte att förverkliga personligt värdefulla läranderesultat. Det är idén med inlärningsgemenskapsmodellen att sammanföra de sociala och kognitiva processerna riktade till personligt meningsfulla och pedagogiskt givande resultat. (Vaughan;Cleveland-Innes;& Garrison, 2013) (Ståhl & Levälähti, 2020)

Eftersom ansvaret ligger på deltagarna kallas detta element inte för lärarnärvaro utan undervisningsnärvaro. Undervisningsnärvaro har tre kategorier: Planering, som innebär att till exempel utforma inlärningsmål, inlärningsaktiviteter, tidslinjer och riktlinjer för distansundervisningen, vilka kommuniceras i förväg så att eleverna ska kunna förbereda sig. Diskussion, som handlar om att uppmuntra studerande att vara aktiva i gruppen genom att dela idéer och feedback samtidigt som man också håller fast vid inlärningsmålen. Instruktions, vilket vi brukar associera med undervisning, men det handlar definitivt inte bara om att föreläsa utan snarare om att hantera inlärningsituationen. (Ståhl & Levälähti, 2020)

3 Problem

Distansundervisning är alltså mycket mera än att undervisa på distans. Att undervisa på distans i sig är inte det svåra. Läraren kan planera undervisningen enligt bästa förmåga och utforma riktigt goda inlärningsmål och -aktiviteter. Föreläsningssituationen kan vara sig lik i början av undervisningstillfället då läraren presenterar ämnet och undervisningen kan löpa enligt förutbestämda tidslinjer på samma sätt som i en normal klassrumssituation. Det svåra är att få eleverna att ställa frågor och att aktivera sig i gruppen. Frågorna i sin tur kan väcka diskussion och lyfta upp det som är svårförstått i undervisningen vilket stöder inlärningsprocessen.

Också den sociala kontexten är svårare att åstadkomma i distansundervisning. Att få eleverna att känna sig delaktiga i gemenskapen och villiga att engagera sig känslomässigt är svårare vilket leder till mindre spontana diskussioner vilket också försvårar inläringen. För läraren kan det vara ytterst svårt att veta vad som är aktuellt i gruppen om diskussionen inte förs på det medium där läraren undervisar och att förstå var gränserna för elevernas konceptuella förståelse går blir på samma sätt svårare för läraren att greppa. Därför får undervisningssituationen en sämre start och det blir ytterligare svårare att få klassen engagerad till ämnet.

Inläringsgemenskapsmodellen ger alltså verktyg för undervisningspersonal att se vilka bitar av undervisningen som möjligtvis blir haltande men modellen i sig ger inga lätta lösningar på hur man kunde åtgärda situationen. På basis av denna modell kan man också utvärdera hur distansstudierna har fortlöpt nu under undantagstillståndet och hur det har utvecklats under det gångna året. Med hjälp av modellen kunde man också se eventuella förbättringsförslag för hur man kunde göra distansundervisningen bättre i framtiden.

Ledarskapet är också i nyckelroll under distansstudier såväl för lärare som för elever. För lärare är det viktigt att leda sina elever under inlärningsprocessen och detta ledarskap är svårare att utöva på distans då man inte har lika mycket kontakt med eleverna. Där kunde man med hjälp av modellen för situationsbaserat ledarskap utvärdera hur bra detta ledarskap har lyckats under året. För eleverna i sin tur har det varit väldigt viktigt att leda sig själv. De studerande som inte själv tagit ansvar för sina egna studier har sannolikt blivit efter med studierna i större utsträckning än i normala omständigheter. På det sättet kan

man se ledarskapet som en kärnkompetens i distansstudier och också som en kärnkompetens som fodras av nytexaminerade i arbetslivet.

3.1 **Datainsamling och målgrupp**

Vare sig datainsamlingen görs med intervjuer eller enkäter är det essentiellt att motivera målgruppen att svara på frågorna. Syftet med enkäten eller intervjun är bra att förankra i studerandes möjlighet att bidra till studien och den vägen kunna påverka sin egen framtida inlärningsmiljö. Motivationen för att vara med som målgrupp i studien kan också bygga på den personliga relationen. Därför är det bra om målgruppen kunde vara studerande som har en personlig relation till den som utför studien. (Patel & Davidson, 2011)

Eftersom studien utgörs på yrkeshögskolan Novia kunde målgruppen för att få reda på hur distansstudierna har fortlöpt mycket väl vara elever på yrkeshögskolan. Det finns ett stort antal liknande studier som har gjorts på andra yrkeshögskolor nationellt (Ståhl & Levälähti, 2020). Målgruppen kunde vara främst studerande som har hunnit studera också innan distansstudierna inleddes för att kunna jämföra distansstudierna med normala studier innan pandemin. En intressant målgrupp är också speciellt de studerande som håller på att slutföra sina studier som också kunde ta mera ställning till ledarskapet och färdigheter som arbetslivet som de nu kommer att inleda på distans kommer att förutsätta av dem.

För datainsamlingen kan man använda såväl intervjuer som enkäter och de båda sätten har mycket gemensamt eftersom båda bygger på frågor men det finns också en hel del som skiljer. Huvudsakligen skiljer sig intervjuer från enkäter i det att intervjuer ofta är personliga i att intervjuaren träffar intervjupersonen i person men den kan också skötas per telefon eller genom virtuella möten. Enkäter kan också vara personliga då man använder ledda enkäter där enkäten först till respondenten som får fylla i enkäten under ledning. (Patel & Davidson, 2011)

Enkäter brukar vara standardiserade och kräver mindre arbete per respondent, vilket göra enkäter effektivare då man ska ha många respondenter. Också det att enkäter kan göras per post eller e-post gör att arbetsmängden per respondent minskar betydligt. Intervjuer kan också vara väldigt standardiserade vilket gör såväl intervjuerna som också

bearbetningen av resultaten snabbare. Intervjuer kan också variera i graden av strukturering, vilket betyder i vilken grad man ger respondenten frihet att själv tolka frågorna. En intervju där frågorna är väldigt styrda och där kommande frågor inte påverkas av tidigare frågors svar tyder på hög grad av strukturering medan en intervju med låg grad av strukturering mera verkar som en normal diskussion. (Patel & Davidson, 2011)

För kvalitativa intervjuer är det kännetecknande med låg grad av strukturering vilket ger respondenten bättre möjligheter för respondenten att svara med egna ord. Men kvalitativa intervjuer kan ändå ha en viss standardisering där frågorna alltid ställs i samma ordning. Fördelen med att använda kvalitativa intervjuer är att de hjälper ett induktivt eller deduktivt forsknings sätt och det hjälper att känneteckna sådana faktorer som kan påverka resultatet i forskningen som man nödvändigtvis inte i en strukturerad intervju hade förstått att fråga. (Patel & Davidson, 2011)

Eftersom orsakssambanden i distansundervisning är svåra att förstå och eftersom det inte finns forskning från ett långt tidsperspektiv i ämnet är det bättre att använda kvalitativa intervjuer där man möjligtvis får svar på sådana frågor man inte hade förstått att ställa. Kvalitativa intervjuer med låg grad av strukturering kunde bestå av endast ett fåtal frågor som kunde användas vid behov men att respondenten också själv ges möjligheten att gå in på ämnen själv i vilket fall följdfrågorna inte är nödvändiga.

Som målgrupp för studien valdes en viss inriktning inom en avdelning bland dem som studerar tredje året. Dessa studerande hann uppleva en normal studiestart på campus innan pandemin slog till och kommer även att fortsätta sina studier under normala omständigheter. Intervjuerna genomfördes som kvalitativa intervjuer med väldigt öppna frågor vilket gav studerande bra möjligheter att lyfta fram sina egna synpunkter. Det fanns också en del studerande inom målgruppen som inte ville delta i intervjun.

3.2 Frågeställning

Den första och viktigaste frågan är huruvida distansundervisningen har fungerat under undantagsåret och hur studerande upplevde sig hänga med i de snabba förändringarna. Här kunde man ta upp sådana aktiviteter som har fungerat bra på distans och sådana aktiviteter som fungerat sämre. Här kunde man också be studerande föreslå förbättringsförslag.

Det andra frågeställningsområdet kunde handla om ledarskap. Vilken typ av ledarskap har lärarna kunnat visa som har hjälpt eleverna med studierna? Vilka färdigheter och kompetenser har varit viktiga för studerande att inneha för att klara sig bra under distansstudier och hurdana egenskaper har varit skadliga? Till sist kunde man också fråga de studerande som närmar sig arbetslivet om de tror att dessa egenskaper och förmågor som varit till nytta under distansstudier också kommer att komma till nytta i arbetslivet. Frågeställningarna som fungerar som riktlinjer för intervjun är följande:

- Hur har distansstudierna fungerat?
- Hur kunde distansstudierna fungera bättre?
- Vilka kompetenser kräver distansstudier?
- Kunde dessa kompetenser också vara till nytta i arbetslivet?

4 Resultat

Intervjuerna genomfördes som kvalitativa intervjuer med låg grad av strukturering då det endast ställdes fyra frågor. Målgruppen bestod av deltagarna i huvudämneskurser i en viss inriktning på yrkeshögskolan Novia och innefattade alla deltagare i en kurs med 13 deltagare men en del av dessa studerande valde att inte delta i intervjun. 8 personer deltog i intervjun. I detta kapitel redogörs för de resultat som framkom i intervjun.

På den första frågan om hur studerande har upplevt att distansstudierna fungerat kom det mest synpunkter. Över lag såg studerande distansstudier som något sämre form att studera än närstudier och vissa kunde se att studieprestationerna försämrats något. En del ansåg också att distansstudierna enbart varit negativt även om andra också sett fördelar med distansstudierna. Studerande anser ändå att de åtgärder som gjordes från skolan håll för distansarbetet har varit goda och de anser att skolan gjort det bästa av situationen.

Av det som fungerat bra kom grupparbeten tydligt upp. Grupparbeten fungerade rent tekniskt bättre eftersom alla gruppmedlemmar var tillgängliga online största delen av tiden och även små luckor i schemat kunde utnyttjas effektivt. Över lag kunde man säga att det fanns mera tid då man delvis inte hade så mycket andra fritidsaktiviteter samtidigt som man inte behövde använda tid för förflyttningar.

I grupparbeten och i andra uppgifter blev det också viktigare att själv ta reda på saker och att göra saker själv, vilket på sitt sätt stärkte inläringen. Det som man i normala fall lätt frågat av studiekamrater eller lärare tog man nu reda på själv. Detta har säkert gett just de studerande som både upplevt närstudier och distansstudier ett bredare sätt att studera. Grupparbeten och andra delar av distansstudierna började löpa bättre mot slutet av distansstudieperioden.

Hur bra distansstudierna fungerat är också beroende på ämne. Speciellt tekniska ämnen för färdigt tekniskt intresserade studerande har varit lättare på distans än exempelvis språkstudier. Även i tekniska ämnen finns det många delområden som man skulle ha varit bättre med närundervisning, som till exempel laborationer, medan andra delområden fungerat väldigt bra på distans. Vissa räkneövningar och laborationer gjordes också som närstudier under distansstudieperioden i mindre grupper.

Bland det som fungerat dåligt var det flera saker som kom upp flera gånger. Först och främst koncentrationsbristen som de studerande märkt hos sig själva. I närundervisning är det lätt att följa med då man har läraren som står framme i klassen och som också ser om man plötsligt tappar intresset eller om man enbart gör annat under lektionen. Svårigheter med koncentrationen är nära förknippad med alla distraktioner man har i hemmet, främst på sin egen dator. Ofta kunde det vara så att man hade föreläsning på en skärm men samtidigt något spel eller annan underhållning på andra skärmen vilket betydde att föreläsningen ofta fick mindre uppmärksamhet.

En del studerande tyckte att hela distansstudierna bara varit till skada. De upplevde att de inte fick hjälp med studierna och de hade velat se mera handledning och mindre föreläsningar. De upplevde att då de hade något att fråga på stora online föreläsningar att de inte vågat fråga och att det inte funnits några andra tillfällen att med låg tröskel, fråga hjälp av läraren. Även om många lärare delat upp föreläsningen i mindre grupper var det olika gruppsammansättningar och ofta studerande man inte kände som inte heller hade kameran på, vilket gjorde att man inte vågade fråga de svåra frågorna.

En tredje sak som kom upp i intervjuerna var svårigheterna med att komma i gång och att slappna av. Tidigare i närundervisningen var det lättare att komma i gång med studierna då man kom på plats till högskolan men att komma i gång hemma eller att hitta motivationen att stiga upp tidigt för ett distansundervisningspass är svårare. Också att slappna av hemma efter studiedagen upplevdes vara svårare. Tidigare då man for från högskolan var det lätthänt att koppla bort från studierna på hemvägen då man gjorde upp planer för eftermiddagen och kvällen men med distansstudier upplevde en del att de inte kunde slappna av efter att de stängt distansundervisningen hemma. Detta kan också ha att göra med att möjliga fritidsaktiviteter varit färre.

Den andra frågan om hur distansstudier kunde fungera bättre fick också en del svar. Som redan nämndes var många av dem som deltog i intervjun väldigt nöjda med hur distansstudierna utfördes. På denna fråga kom också väldigt mycket samma frågor upp som på den förra frågeställningen. Eftersom föreläsningarna har varit svåra att följa med på distans kunde ett förbättringsförslag vara att ha mindre föreläsningar och använda tiden på andra saker i stället. Eftersom lärarnas tid är begränsad kunde man använda den tid som normalt skulle gå åt till föreläsning hellre på mera stödtillfällen eller handledning.

Också undervisningstillfällena kunde fungera bättre. Under distansundervisningsperioden användes visserligen grupparbeten i någon mån men det kunde ha utnyttjats mera. Också uppläggen på olika grupparbeten kunde se annorlunda ut och speciellt då undervisningen sker på distans upplevde en del studerande att man gärna kunnat hålla samma grupper hela tiden eftersom det på distans kräver mycket mera för att lära känna de andra gruppmedlemmarna än under normal närundervisning. Också kunde man ha lagt mera vikt på att studerande faktiskt skulle ha haft på sina kameror vilket skulle ha gjort den sociala kontexten lättare.

Av de kompetenser som distansstudierna kräver kom disciplin tydligast fram. Det kräver mycket mera disciplin av studerande då undervisningen sker på distans eftersom det finns mycket mera distraktioner i eget hem eller speciellt egen dator än vad det finns i klassrummet under närundervisning. Det krävs också uppriktigt intresse för ämnet och förmågan att intressera sig för nya och eventuellt svåra saker är också viktigt. En del svar antydde också att koncentration och förmågan att koncentrera sig samt att kunna ta sig i kragen vid behov var viktiga kompetenser för att distansstudierna ska lyckas.

Också bland lärares kompetenser är vissa kompetenser mera gynnsamma och viktigare i distansundervisning än andra. Bland svaren kommer upp en del också samma saker som kom upp tidigare redan i fråga om hur distansarbetet kunde fungera bättre, exempelvis mera handledning och stödtillfällen men mera fokus på att läraren ska ha en handledande och stödande inställning och kompetensen att se sina studerande. Då läraren ser sina studerande är det lättare att göra en grundligare genomgång vid behov, att ha mera öppna frågor och att öppna för diskussion. För läraren är det vid distansundervisning speciellt viktigt att erbjuda mindre käpp och mera morot.

Om dessa tidigare nämnda kompetenser kunde vara till nytta i arbetslivet tycktes vara lite tveksamt för målgruppen eftersom många ser sig jobba i framtiden i mera praktiska uppgifter. Det som ändå de upplever sig ha lärt sig är disciplin och att kunna arbeta oberoende av plats och tid. Också informationssökningen är något som krävs såväl i distansstudier som också i arbetslivet och inte minst i distansarbete. Över lag såg målgruppen inte att distansstudierna skulle ha förberett dem bättre på arbetslivet än närstudier.

5 Diskussion

Då man analyserar vilka saker som fungerat bra är det viktigt att komma ihåg hur plötsligt allt ställdes om våren 2020. Syftet med studien är att samla in erfarenheter från studerande som fått uppleva närstudier innan pandemin, upplevt distansstudierna under pandemin och nu fått återgå till närstudier. Eftersom distansstudier var påtvingat kan man anta att en stor del i undervisningen har fört med sig sämre resultat än närundervisningen medan en del saker har fungerat bättre.

Syftet med arbetet är att samla in erfarenheter från distansarbetsperioden och kunna bidra till en bredare förståelse om hur distansstudier kunde fungera bättre. I arbetet presenteras aktuella teorier om såväl ledarskap som inläring som är relevanta för att förstå vilka saker som bidrar till goda resultat i distansundervisning och för att också förstå vilka kompetenser distansstudier kräver. Inom ledarskap presenteras också självledarskapet som är ett område inom ledarskap som har blivit speciellt viktigt under distansstudierna. Om inläring presenteras en inläringsgemenskapsmodell som tar i beaktande sociala kontexten, de kognitiva processerna och inläringssituationens roll i undervisningen.

Vikten av gott ledarskap har ökat under pandemin då både arbete och studier har utförts på distans. En del ledarskapsteorier har stöpts om och varje ledare har fått se igenom sitt ledarskap för att vara bättre anpassat till den nya situationen. Lärare har också fått se igenom sina arbetsätt och undervisningen har anpassats till rådande omständigheter. Frågan om läraren kan ses som ledare är inte entydig men läraren utövar någon form av ledarskap på studerande och därför finns det skäl för en lärare att reflektera också över sitt ledarskap gentemot studerande.

Också inläringssituationen är väldigt annorlunda då man studerar på distans. Inläringsgemenskapsmodellen som presenteras ger en fingervisning på hur vissa element som är centrala för inläringen blir bristfälliga i distansundervisning. Kognitiva närvaron är möjlig för en kompetent lärare att skapa också på distans men sociala närvaron och inläringsnärvaron blir svårare att skapa på distans eftersom det är ett samspel men alla deltagare och det beror på studerandes vilja och kompetens hurdan inläringsgemenskap som skapas.

Allmänt taget upplevde studerande att undervisningen lidit av distansstudier, vilket också framkommer i försämrade studieprestationer. Dessa försämrade studieprestationer kommer fram både som sämre vitsord och som minskade examina och lägre andel avlagda studiepoäng. Försämrade studieprestationer kan självfallet också vara oberoende av upplevelsen av distansstudier men i många fall finns det ett klart orsakssamband.

Även om studerande i det stora hela är nöjda med hur distansundervisningen har ordnats framkommer det av svaren att det finns en del i undervisningssituationerna som kunde förbättras. Den typiska klassrumssituationen tycks inte fungera lika bra på distans dels därför för att läraren inte ser sina studerande, dels för att eleverna inte har möjligheten att lära sig av varandra. En annan fråga är också att vilka saker man väljer att ha på distans och vilka möjligtvis kunde ha ordnats på plats exempelvis i mindre grupper. Speciellt svåra konceptuella saker är svåra att lära sig på distans medan andra saker går att läsa sig in på ämnet på egen hand. Också ämnet påverkar hur bra distansundervisningen fungerar där exempelvis språkstudier är svårare än tekniska ämnen.

Hur undervisningen ser ut och hur man bemöter studerande i distansundervisning är delvis en fråga om undervisningsmetoder men också en fråga om lärarens ledarskapsförmågor. Under distansstudierna behöver läraren vara handledande och allokera mera tid åt enskilda studerande än att undervisa hela klassen. Också själva förmågan att se enskilda elever kom tydligt fram i svaren, vilket är en viktig ledarskapsförmåga hos läraren. I intervjun framkom det hur läraren kunde lägga mera tid på handledning och att stöda enskilda studerande framom att föreläsa till den stora massan. Också rent praktiskt kunde flipped learning ha varit en bra metod att få undervisningen mera flexibel för studerande.

Den viktigaste förmågan för lyckade distansstudier baserat på intervjuerna ligger i slutändan hos studerande själv. Självdisciplin kom tydligt fram i intervjuerna som både en stor orsak till att distansstudier inte fungerat optimalt och i vilka kompetenser distansstudierna kräver. Detta är helt i linje med att också självledarskap är en nyckelfärdighet för lyckat distansarbete. Det som ändå förvånade var att studerande inte tyckte att dessa färdigheter de förvärvat under distansstudieperioden kunde vara till nytta i arbetslivet i fortsättningen.

Fastän studiens huvudsakliga uppgift var att kartlägga för hur distansstudierna fungerat och att bidra till att göra distansundervisningen bättre i framtiden var det en överraskande stor del av responsen som poängterade studerandes egna insatser. Även om ämnet har diskuterats mycket också i offentligheten och där haft mera fokus på undervisningssätten och på undervisningspersonalens kompetenser kom det mera fram den enskilda studerandes ansvar i intervjuerna.

Intervjuerna gjordes av läraren vilket möjligtvis kan ha påverkat resultaten. Resultaten visar på att undervisningen i det stora hela har fungerat bra med tanke på omständigheterna och att orsaken till försämrade prestationer i studierna mest av allt beror på studerande själva. Då man speglar dessa resultat mot tidigare resultat kan man konstatera att resultaten mera poängterar studerandes egna insatser medan tidigare resultat också poängterar vikten av att anpassa undervisningen till rådande omständigheter. Även om såväl denna undersökning och tidigare undersökningar håller med om att undervisningen gjorts bra med tanke på omständigheterna är denna undersökning aningen snedvriden angående orsaken till försämrade studieprestationer vilket med stor sannolikhet beror just på att det varit läraren i fråga som intervjuat.

6 Slutsatser

Syftet med arbetet var att samla relevant information om distansstudieperioden både i litteraturen och genom en fallstudie på en yrkeshögskola. I arbetet presenterades olika synpunkter på ledarskap och på undervisning där ledarskapet också innefattade självledarskap och där undervisningen fokuserade på en inlärningsgemenskapsmodell för att komma underfund med vilka saker som bidrar till att distansundervisningen lyckas.

Speciellt då övergången till distansundervisning skedde så snabbt var det viktigt att snabbt hitta bra sätt att undervisa på distans och också lärarens roll som ledare blev viktigare. Liksom det i distansarbete är viktigt med självledarskap och att det ses som en kärnkompetens för dagens ledare är det också viktigt under distansstudier eftersom det är svårare för undervisningspersonal att se sina studerande.

Även undervisningen förändrades under distansundervisningsperioden trots att det inte alla gånger var önskvärt. Inlärningsgemenskapsmodellen ger en inblick i olika delar av undervisningen som i närundervisning sker omärkt men som undervisningspersonal bör ta i beaktande under distansstudier.

Fallstudien utfördes i form av intervjuer på en högskola där målgruppen var studerande som upplevt närstudier innan pandemin, distansstudier under pandemin och nu får återgå till närstudier. Fastän studerande upplevt att studierna på distans fortlöpt sämre än närstudier och det också konstaterats från högskolans håll att distansstudierna fört med sig sämre studieprestationer än närstudier anser studerande ändå att de åtgärder som gjorts varit bra med tanke på omständigheterna.

Även om det framkom vissa förbättringsförslag till distansundervisningen och vissa kompetenser lärare kunde utveckla för att lyckas bättre var vikten väldigt mycket på hur enskilda studerande kunde främja sina studier under distansstudier. Den största orsaken till att distansstudier inte fungerat bra och som också var den viktigaste färdigheten hos studerande för att lyckas med distansstudier var självdisciplin.

Lärarens kompetenser ansågs också viktiga till en del och inte minst i hur läraren lägger upp undervisningen. För studerande var det viktigt att läraren anpassade undervisningen till omständigheterna eftersom vissa saker fungerar bättre än andra på distans. Eleverna

skulle ha önskat mera handledning och mindre föreläsningar. Intressant nog tyckte studerande sig inte ha förvärvat sådana distansarbetskunskaper som de anser sig ha nytta av i arbetslivet.

Studien lyckades till stor del bekräfta det som litteraturgranskningen gav en fingervisning på men en del saker var också i motsats till det som andra källor gav uttryck för. Speciellt frågan om vilket var den största bidragande faktorn till att distansstudierna fungerat sämre kunde signalera att det faktum att en lärare utfört intervjuerna kan ha äventyrat studiens validitet.

Studien fokuserade på vilka metoder som fungerat bra under distansstudierna och vilka färdigheter det krävs av såväl lärare som elever. En möjlig riktning för fortsatta studier inom området kunde vara att analysera vilka metoder man kunde använda för att förbättra studerandes självdisciplin och motivation. Det finns ett stort antal liknande studier som har gjorts på andra yrkeshögskolor nationellt så resultaten kan också jämföras med tidigare undersökningar.

7 Litteratur

- Alvesson, M., Blom, M., & Sveningsson, S. (2017). *Reflexivt ledarskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Blomqvist, J. (den 12 3 2020). *Talouselämä*. Hämtat från Nyt on tosi kyseessä: Yritykset patistavat ihmisiä etätöihin ja fyysisiä kokoontumisia perutaan: <https://www.talouselama.fi/uutiset/nyt-on-tosi-kyseessa-yritykset-patistavat-ihmisia-etatoihin-ja-fyysisia-kokoontumisia-perutaan/a3f0587d-b115-44e4-bca2-1fd7364e0d3e>
- Bruzelius, L. H., & Skärvad, P.-H. (2012). *Management*. Lund: Studentlitteratur.
- Buchanan, D., & Huczynski, A. (1985). *Organizational Behaviour*. Prentice Hall.
- Eurofound. (4 2020). *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*. Hämtat från Living, working and COVID-19 First findings - April 2020.
- FN. (2020). *Förenta Nationerna*. Hämtat från Policy Brief: Education during COVID-19 and beyond.: https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/08/sg_policy_brief_covid-
- Forss, M., & Hyde-Clark, N. (den 4 12 2020). Changing Leadership in Times of Change. *Higher Education during COVID-19 and Future Competences*, ss. 20-30.
- Franck, H. (den 4 12 2020). Framtidens arbete i ljuset av practice-teori. *Higher Education during COVID-19 and Future Competences*, ss. 7-19.
- Garrison, D. R., Anderson, T., & Archer, W. (1999). Critical Inquiry in a Text-Based Environment: Computer Conferencing in Higher Education. *The Internet and Higher Education*, 87-105.
- Heikkilä, S. (2020). *Etätöiden johtaminen työntekijän näkökulmasta*. Rovaniemi: Lapin AMK.
- Hersey, P., & Blanchard, K. (1982). Management of Organizational Behavior. *Leading Human Resources*, New Jersey.
- Honkatukia, J. (2 2020). Pandemian vaikutukset. *Työpoliittinen aikakauskirja*, ss. 9-20.
- Kotter, J. P. (2012). *Leading Change*. Boston: Harvard Business Press.
- Pantsu, P. (den 11 5 2020). *Yle*. Hämtat från Kysely: Enemmistö tyytyväisiä etätöihin, mutta työkavereiden seuraa on ikävä: <https://yle.fi/uutiset/3-11342625>
- Patel, R., & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Ruohomäki, V. (2 2020). Etätöoloikka ja hyvinvointi koronakriisin alussa. *Työpoliittinen aikakauskirja*, ss. 21-28.

- Slotte, S., & Wikström-Grotell, C. (den 4 12 2020). Internationalisation in Post-Corona Higher Education: What Will Change. *Higher Education during COVID-19 and Future Competences*, ss. 31-43.
- Ståhl, T., & Levälähti, F. (den 4 12 2020). Future Competencies in the Light of the Covid-19 Pandemic. *Higher Education during COVID-19 and Future Competences*, ss. 44-65.
- UNESCO. (2015). *UNESCO*. Hämtat från Education for All 2000-2015: Achievements and Challenges. Global Education Monitoring: <https://en.unesco.org/gem-report/report/2015/education-all-2000-2015-achievements->
- Vaughan, N. D., Cleveland-Innes, M., & Garrison, D. R. (2013). *Teaching in Blended Learning Environments*. Edmonton: AU Press.
- Vilkman, U. (2016). *Etäjohtaminen: Tulosta joustavalla työllä*. Helsinki: Talentum Pro.
- Vilkman, U. (den 31 3 2019). *Etäjohtaminen*. Hämtat från Miltä näyttää etätyön tulevaisuus?: <https://etajohtaminen.fi/milta-nayttaa-etatyon-tulevaisuus/>
- Yli-Perttula, L. (2020). *Assistentti etänä - Onnistuneen etätyön edellytykset*. Helsinki: Haaga-Helia.